

an-tecknat

Medlemsblad för Sollentuna Släktforskare nr 3 - 2023

Foto: Karin Nilsson

En spets under arbete

Läs på sid. 3 om spetshandlerskan Johanna och hennes ättlingar.

Kalendarium	sid. 2	Silverdals begravningsplats	sid. 10
Ordförandens spalt	sid. 3	Det lyckliga misstaget	sid. 11
Spetshandlerskan Johanna	sid. 3	Årets släktforskardagar	sid. 11
En sympatisk börsvaktmästare	sid. 6	Studiebesök på Riddarhuset	sid. 12

Sollentuna Släktforskare

c/o Marianne Ljungström
Flädervägen 55
194 64 Upplands Väsby

Hemsida: www.sollentunaslaktforskare.se
e-post: info@sollentunaslaktforskare.se
Plusgiro: 712 140-3
Swish: 123 103 64 66

Föreningen, som är politiskt och religiöst obunden, bildades 1990 och har cirka 200 medlemmar. Föreningen vill öka intresset för släktforskning, bland annat genom föredrag och studiebesök.

Styrelsen

Marianne Ljungström, ordförande

Kaj Högländer, vice ordförande

Agneta Berghem, sekreterare

Kjell Hassel, kassör

Camilla Wetzel

Owe Lindquist

Per-Göran Olsson

Styrelsen kan nås via föreningens e-post:
info@sollentunaslaktforskare.se

Föreningen är medlem i Sveriges Släktforskarförbund och samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan.

an-tecknat ISSN 2002-9799

Medlemsbladet beräknas komma ut med fyra nummer per år och ingår i medlemsavgiften.
Ansvarig utgivare: Marianne Ljungström tel. 070-351 30 24.

Redaktionsgruppen består av Agneta Berghem, Agneta Svensson, Camilla Wetzel, Birgitta Hassel och Margaretha Vinterholt.

Manus och bilder skickas till: Margaretha Vinterholt: marg.vinter@gmail.com
Nästa nummer beräknas komma ut i december.
Tryck: Stocken - Snabbtryck AB, Sollentuna.

Kalendarium

Föredragen och släktforskarcaféerna äger rum i Arena Satelliten. Information om eventuella ändringar får du via e-post och på vår hemsida. Där kan du läsa mer ingående om föredragen.

Tisdagen den 19 september kl. 18.00-19.00
FÖREDRAG av Anne-Berit Lavold: "Runstenar i allmänhet och Sollentunas i synnerhet".

Onsdagen den 20 september kl. 14.00-16.00
SLÄKTFORSKARCAFÉ

Torsdagen den 28 september kl. 14.00-15.30
STUDIEBESÖK på Nordiska museets arkiv.
Anmälan och avgift, se föreningens hemsida.

Lördagen den 7 oktober kl. 11.00-15.00
ÖPPET HUS i Sollentunasalen, Turebergshuset.

Tisdagen den 17 oktober kl. 18.00-19.00
FÖREDRAG av Hans Högman: "Den svenska utvandringen till USA".

Torsdagen den 26 oktober kl. 14.00-16.00
SLÄKTFORSKARCAFÉ

Torsdagen den 9 november kl. 18.00-19.00
FÖREDRAG av Anna Götlind: "Ett sockenbarn på Lovö och hur man kan läsa kyrkböcker".

Lördagen den 2 december kl. 13.00-15.00
MEDLEMSMÖTE i Sollentunasalen,
Turebergshuset.

Onsdagen den 6 december kl. 18.00-19.00
FÖREDRAG av Robert Mattsson: "Vallonsmide".

Släktforskarstödet vid släktforskar datorn på Sollentuna bibliotek i Turebergshuset ges följande onsdagar: 13/9, 27/9, 11/10 25/10, 8/11, 22/11, 6/12 och 20/12.

Boka i förväg via nätet. Se vår hemsida www.sollentunaslaktforskare.se och välj Släktforskning/Forskarstöd för instruktioner och länk till bokningen.

Grundkurs "Så här börjar du släktforska" med koncentration på kyrkoarkiven och metodiken för att släktforska.
Onsdagarna 25/10, 1/11, 8/11, 15/11 och 22/11 kl. 14-17.

Kursledare: Kjell Hassel

Lokal: Ljuskården i Arena Satelliten.

Mer information finns på vår hemsida under Verksamhet/Evenemang

Ordföranden har ordet

Bästa medlemmar

Jag hoppas att ni har haft en bra sommar. Själv har jag tillbringat sommaren i stugan i Bohuslän. Under juni fick vi inget regn alls men under resten av sommaren regnade det mycket. Vi är lyckligt lottade som har en kräftfiskare kvar i byn och av honom kan vi köpa nyfiskade havskräftor. Vi får koka dem själva så färskare kräftor kan vi inte äta.

För egen del blir det ingen släktforskning under sommaren då det är mycket annat som lockar. Nu har jag precis kommit tillbaka från Östersund där jag deltog i Förbundsstämman och efterföljande släktforskardagar. På stämman deltog 50 föreningar med totalt 84 ombud. Det var en lugn stämma. Sittande ordförande Viktoria Jonasson omvaldes och det var ett nyval av Urban Carlbäcker från Gävle till styrelsen. Den nya dödboken lanseras i slutet av året och den ska man även kunna prenumerera på.

Det fanns ett stort utbud av intressanta föredrag men här får man välja de som intresserar en då föredragen går parallellt. Man kan även få tips om föredrag som kan vara intressanta för vår förening. Utställningsdelen var också givande att besöka och här kan man få idéer för att komma vidare i sin forskning. Flera utställare hade många mikroföredrag under båda dagarna. Det var trevligt ordnat med lokala företag som hade marknadsstånd på gräsplanen utanför mässlokalen, där serverades bl.a. kolbullar och jättegod lokal glass.

Nu närmar sig hösten och vår förening har ett digert program med föredrag, studiebesök, café och nybörjarkurs i att börja släktforska m.m. I skrivande stund har vi bokat Arena Satelliten för våra aktiviteter och ingången är från busstorget. Titta på vår hemsida under evenemang om något ändras.

Vi ses och välkomna på höstens aktiviteter!

Marianne Ljungström

Spetshandlerskan Johanna med ättlingar

I denna berättelse har vår medlem Gun-Inger Fridholm bl.a. använt sig av uppgifter i projektet Inrikes pass för att följa sin anmoder Johannas resor.

Johanna är anmoder till min fars älskade farmor. En släkt med många frågetecken där jag på senare år lyckats lösa några. Bland annat fick jag intressant information då vi fick tillgång till Inrikes pass för ett par år sedan. Det är också den familj som fick mig att börja släktforska då jag en dag fick följa med min fars storebror till Vadstena och söka i böckerna på Landsarkivet där.

Johanna föddes den 2 mars 1795 i Lilla Hult, Södra Unnaryd, Småland. Hon var dotter till avskedade soldaten Anders Lund och dennes andra hustru Hwalborg Johanna Friedrichsdotter (Johansdotter). Hon var makarnas enda barn. Fadern, som hade varit korpral vid Jönköpings regemente till fots, hade tre barn från sitt första äktenskap. Jag vet inte varifrån han kom, vem som var hans

första hustru, var de äldre barnen föddes eller när de flyttade till Södra Unnaryd.

Den 1 maj 1811 tog Johanna ut attest till Norra Ångermanland för att läsa Linkultur tillsammans med en jämnårig flicka från byn. Jag har inte hittat var i Ångermanland som skolan fanns och undrar varifrån intresset för knyppling kom och vad som fick henne att resa så långt. År 1814 flyttade hon hem för att året därpå flytta till Jönköping, Småland. År 1821 födde Johanna Lund en son, Frans Martin Ludvig i Vadstena, Östergötland. Hon var då ogift och bosatt i Skennings Gård 139. Hon flyttade senare med sonen till olika gårdar i Skenninge-kvarteret inom Vadstena. År 1829 födde hon en "oäkta" son, Reinhold Theodor Adoniram. Hon var fortsatt bosatt, med

båda sönerna, på olika gårdar i Skenninge-kvarteret. Båda sönerna står skrivna som ”Scholaris”.

Spetshandlerskan jungfrun Johanna Lund tog ut pass för sju resor från Vadstena för att sälja *härstädes tillverkade spetsar*. Den första, i augusti 1838, gick till Stockholm. Passet gällde i fyra månader. Det gjorde också passet för den andra resan 1840 som gick till Helsingborg och flera inrikes orter. År 1842 gick resan till Göteborg och fyra gånger till reste hon till Stockholm, 1841, 1843, 1845 och 1848. Passen för dessa resor gällde alla i sex månader. På näst sista resan 1845 åtföljdes Johanna av yngste sonen Reinhold Theodor Adoniram (nedan kallad RTA).

Johannas söner

Äldste sonen Frans tar 1838 ut attest till Stockholm och söker till Flottan på Skeppsholmen. Där blir han först underkonstapel vid Kanon-Rullan, 2:a kompaniet, och bosatt på Skeppsholmen. År 1845 tar även yngste sonen RTA ut attest till Stockholm där han blir furir vid Svea Lifgarde. RTA flyttar in i en lägenhet i Jakobs församling.

Modern spetshandlerskan Johanna Lund flyttar efter till Stockholm och bor med sönerna på olika adresser i Stockholm. Från 1862 och fram till sin död, bor hon med äldste sonen Frans. Den 15 januari 1875 avlider enkefru Johanna Lund (Lunell) av lunginflammation, 79 år gammal. Hon är då bosatt på Regeringsgatan 109 i Stockholm.

Frans blir överkonstapel vid flottan (underofficer af Artilleristaten) och tjänstgör som styckjunkare vid Kongl. Skärgård-sartilleriet. Frans, f.d. underofficer av 2:a graden, avlider 1890 av kräfta på Conradsbergs sjukhus och var ogift. Han var under alla år i Stockholm folkbokförd i Skeppsholms församling.

RTA tar avsked från Svea Lifgarde 30/4 1855 och blir elev vid Televerket. Tre år senare är han telegrafassistent med tjänstgöring å Stockholms Norra Station. År 1889 är han kassör och föreståndare för Centralstationens kassaexpedition.

Johannas barnbarn Sigrid

I födelseboken för Jakob och Johannes församling 1854 står det *Sigrid Charlotta, modern 21 år och bosatt på 23, Norrl.g, född 3 April och döpt 4 April. Barnmorska är fru Aurell och doppräst är Hofpred. Tham.* På den adressen bor konstförelsen Anna Christina Fröholm född 1801 i Edsberg, Örebro län, tillsammans med dottern, Amalia Charlotta, född 1833 i Jakob och Johannes församling i Stockholm. Charlottas far var Olof Zachrisson Fröholm, född i Vickleby, Öland 1808, gift med Anna Christina Fernström 1832 och avliden i Stockholm 1841, 33 år gammal. Från 1855 står flickebarnet Sigrid Charlotta också skriven på Norrlandsg. 23. År 1862 står hon skriven som fosterdotter. I december 1861 avlider Sigrids mormor Anna Christina Fröholm, 60 år gammal i *Bronchitis*.

Charlotta Fröholm, mor till Johannas barnbarn Sigrid. Foto privat.

Den 18 juni 1862 vigs Telegrafassistent Reinhold Theodor Adoniram Lunell och Mademoiselle Charlotta Fröholm. RTA flyttar in hos Charlotta och Sigrid på Norrlandsgatan. I september 1865 föds sonen Reinhold Mauritz Eugen. Den 4 november 1865 erkänner makarna skriftligen att *flickebarnet Sigrid Charlotta, födt inom Jakobs församling den 3 April och döpt den 4 April samma år herefter* För vårt barn och tillerkänna denna vår

dotter alla de lagliga rättigheter och förmåner som om hon af äkta säng och säte födt varit. Handlingen är undertecknad av båda makarna och bevittnad. Handlingen finns bifogad i husförhörslängden för Jakob. Det finns också ett tillägg i födelseboken att Sigrid legaliserats den 11/11 1865 av sina föräldrar. Familjen bosätter sig på olika adresser i Jakobs församling i Stockholm. I februari 1914 flyttar Charlotta Fröholm in på Lindmans sjukhem på Hornsgatan 58 i Stockholm och i mars året därpå flyttar maken f. telegrafkommissarien RTA Lunell också in där. RTA avlider i april 1916 av ålderdomsavtyning, 86 år gammal. RTA måste ha haft en stark personlighet. Min far och faster talade ofta om honom trots att de bara var fyra resp. nio år gamla när han dog. Månaden efter makens död förklaras hustrun omyndig. Hon avlider i maj 1918 av samma orsak som maken, 82 år gammal.

Sigrid Lunell utbildar sig vid Musikaliska Akademiens organistklass under 13 terminer 1870–78. Hon sägs ha spelat för kung Oskar II. År 1879 gifter hon sig med Axel Fredrik Fridholm, född 1849 i Piteå, Norrbotten. Makarna får tre söner och en dotter, födda 1881–89. Axel öppnade med en god vän en grosshandelsfirma på Skeppsbron i Stockholm. Axel avlider, 48 år gammal, 1897 i Stockholm. Hans far, Johan Fredric Fredricsson Fridholm, som var född i Torpa, Östergötland, blev bara 26 år. Han var den som tog sig efternamnet Fridholm. Sigrid avlider, 75 år gammal, av åderförkalkning 1929 i Stockholm. Min far berättade ofta att hans farmor Sigrid alltid sa *nå, nå, nå* (med kort å) och att han gärna gick och hälsade på henne efter skolan. Då fick han ofta en kaka, en smörgås eller något annat gott av Augusta som var anställd hos farmodern.

Johannas barnbarnsbarn

Sigrids och Axels äldsta son Axel Ragnar Fridholm född 1881, blev riksbankskassör och föreståndare för mynträkningsavdelningen. Han avled ogift 1935, 54 år gammal, i Stockholm. Mellansonen Torsten är min farfar. Yngste sonen Atle Fridholm,

född 1884, blev postassistent. Han gifte sig 1916 med Valborg Friberg, född 1886 i Råda, Västergötland. De fick inga barn. Atle avled 1946, 52 år gammal, i Stockholm. Enda dottern Signe Charlotta Fridholm, född 1889, utbildade sig till lärarinna och anställdes i Stora Tuna, Dalarna. Hon skrev flera religiösa skrifter, bl.a. *Mot ljuset* som utgavs efter hennes död. Signe avled i spanska sjukan på annandag jul 1918, något som påverkade min fars (då sex år gammal) julkänslor hela hans liv.

Min farfar Torsten Fridholm blev kommissarie i Auktionsverket och biträdde årligen vid Stockholms stads Sparbanks bokslut från 1925. Torsten flyttade ihop med sin flickvän Elin Elisabeth Kristina Nyström, född 1883 i Stockholm, i s.k. Stockholmsäktenskap. Efter att ha fått en dotter 1907 gifte de sig 1909 och fick sedan fyra söner. Min far Tore var mellanbarn. År 1913 flyttade familjen till Solna men tvingades snart flytta tillbaka till Stockholm då en tjänsteman anställd i Stockholms stad måste bo i Stockholm på den tiden. Min farfar avled 1939, 57 år gammal, i Stockholm. Farmor Elin bodde i många år i en omodern lägenhet på S:t Eriksgatan med sina båda äldsta barn. När min faster tröttnat på att behöva gå upp först och elda i kakelugnen varje morgon försökte hon i flera år, genom långa byteskedjor, byta lägenheten. Till slut lyckades hon byta till dem en modern lägenhet i Nacka. Där avled Elin Fridholm 1961, 77 år gammal.

RTA, Torsten med fiol, okänd vid pianot, Axel och Sigrid, Ragnar, Atle och Signe. Foto privat.

Johannas barnbarn Reinhold

Reinhold Mauritz Eugen Lunell utbildade sig till läkare. År 1905 tjänstgjorde han som karantänläkare vid Fejan i Stockholms norra skärgård. Dessförinnan och senare tjänst-gjorde han på olika lasarett och som distriktsläkare runt om i Sverige. Hela tiden skickade han vykort till systerdottern Signe, hon som senare avled i spanska sjukan. Reinhold gifte sig 1914 och fick en dotter. Han avled 1944 i Uppsala, Uppland.

Pigan Augusta

Sigrid hade flera pigor i sin tjänst genom åren. Den sist anställda, Katarina Augusta,

som var född 1872 på Vaddö i Stockholms län, stannade tills Sigrid avled och fortsatte sedan som hushållerska hos äldsta sonen, Ragnar Fridholm. År 1922 erhöll hon Kungliga Patriotiska Sällskapets medalj, mindre, efter förslag av Kyrkorådet i Hedvig Eleonora församling och Ragnar Fridholm. Efter hans död 1935 bodde hon på ett hem för gamla trotjänarinnor på Valhallavägen i Stockholm. Min far besökte henne där fram till hennes död 1957. Något år innan hennes död fick jag följa med far och hälsa på henne. Det glädde mig lika mycket som henne.

Gun-Inger Fridholm

En sympatisk börsvaktmästare

Om Johan Johansson, som var en sympatisk börsvaktmästare under andra hälften av 1800-talet, berättar vår medlem Margareta Lagerman.

Vaktmästaren i Börshuset hade sedan långt tillbaka i tiden en betydande ställning i huset. Han hade sin bostad i översta våningen. Man ville ha någon på plats både för att övervaka och förhindra eventuella inbrottsförsök och också att förekomma förödande eldsvådor.

Den ursprungliga inspirationen till denna artikel är Fredric Bedoires bok om gamla Börshuset vid Stortorget i Gamla stan: *Börshuset. Från rådhus till hemvist för Svenska Akademien*. (Svenska Akademiens jubileumsbok. Utgiven 2021). Han berättar om en börsvaktmästare, Johan Johansson, som arbetade där under senare hälften av 1800-talet. Nyfikenheten fanns plötsligt där att få veta mer om denne man. Beskrivningen av en tidigare innehavare av tjänsten säger ”Han var en viktig person, prydligt klädd i frack”.

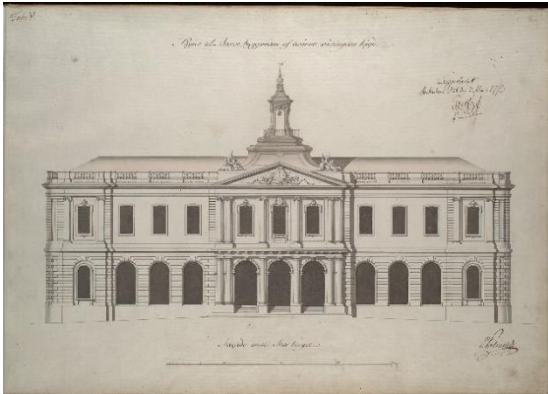
En berättelse ska ju ha inledning, själva berättelsen och en avslutning. Denna gång tycks den få ta sin början någonstans i mitten. Jag utgår från informationen jag lyckats finna om Johan Johansson i inflyttningslängden från Katarina församling maj 1849. Johan flyttar till Götgatan 32 tillsammans med hustrun Anna Maria, född Lundberg och sonen Johan August Wilhelm, född i februari samma år. De två har gift sig

året innan då de bodde i Klara församling. Vi får ytterligare upplysningar. Johan uppges vara vaktmästare och under rubriken ”Fräjd” läser vi ordet ”Välkänd”. En klammer här omfattar både man och hustru. Med släktforskarens lite avvaktande och inbyggda misstänksamhet vad gäller ordval och att inte genast tyda dem ordagrant öppnas vår berättelse med utgångspunkt härifrån för att se om och vad vi i fortsatt efterforskning kan finna ut om Johan Johansson och hans familj.

Enligt födelseuppgifterna är Johan född den 6 november 1818 i Turinge församling i Sörmland. Han är oäkta son till änkan Brita Stina Jansdotter. Nästa ledtråd finns i inflyttningslängden i Storkyrkoförsamlingen november 1861. Johan med sin familj, nu med fyra barn, flyttar till ”Börsen”, Börshuset. Och det är här Johans nya liv som börsvaktmästare tar sin början. Adressen är hädanefter Stortorget 2 (Rådstugan 1).

Börshuset har en historia som går långt tillbaka i tiden, något som Fredric Bedoire skildrar i sin bok. Efter ombyggnad från ursprungligen rådhus till börshus, stod huset färdigt för inflyttning 1776. Bara tidens främsta arkitekter och inredare hade anlitats. Ingen möda eller pengar hade sparats vad gäller elegans och kvalitet. Svenska

Akademien intog med tiden övre våningen för att senare ta över hela huset 1921. Under årens lopp kom ”fester, kungabaler” men också många föredrag och möten att äga rum i huset.

Börshusets fasad 1773. Arkitekt Erik Palmstedt. Stockholms stadsarkiv. Källa: Stockholmskällan.

Innan vi tittar närmare på Johan Johanssons bouppteckning och skapar oss en bild av den bostad som familjen Johansson flyttar in i, presenterar vi den övriga familjen i korthet med det vi funnit om deras liv och öden.

Familjen består av Johan Johansson, hustrun Anna Maria född 1822 i Örebro, fyra barn och en jungfru. Anna Maria avlider redan 1885 till följd av hjärnblödning som inträffar i Sundbyberg. Platsen för dödsfall anges tydligen när det inte sker i hemmet eller på sjukhus. I bouppteckningen efter Johan finns de fyra barnen som hans arvtagare.

Sökningar i Rotemannen ger viss information om de fyra barnen och deras liv.

Den äldste sonen Johan August Vilhelm född 1849 blir kamrer vid Sveriges riksbank. Han är gift utan barn, flyttar från hemmet i slutet av 1870-talet och bor på olika ställen i Stockholm. Han dör 1912.

Den andre sonen Axel Otto, född 1850, blir bankkassör. Han bor kvar i hemmet till 1882 tillsammans med sin hustru men flyttar ut då familjen utökas med en son. Något senare utökas familjen med en fosterdotter. Axel Otto med familj flyttar runt i Stockholm. Han dör 1901.

Den tredje sonen Karl Emil, född 1854, finner vi i boende i Börshuset då han arbetar

några år som kypare hos källarmästaren August Edmund Hippolyt Griffe. Griffe styr då över den berömda Stortorgskällaren, belägen vid Stortorget i Gamla stan. Karl Emil emigrerar till USA 1884 och uppges i bouppteckningen arbeta som lagermästare i Brooklyn i Nordamerika. Okänt dödsår.

Dottern Agnes Mathilda Josefina är född 1860. Hon bor kvar i Börshuset och tar hand om fadern och hushållet efter moderns död. Johan dör den 4 juli 1897. I slutet av juli utser drätselnämnden Agnes som ställföreträdande vaktmästare till dess man funnit en ersättare. Man betonar att det är en kvinna man tillfälligt utser. Redan den 18 oktober flyttar hon ut från Börshuset och lämnar sitt barndomshem efter närmare 37 år. Hon kommer att flytta runt i Stockholm och arbetar några år som sömmerska. Hon är sammanboende. Först i maj 1935 avlider hon i Jakobs församling.

Och det är också mycket tack vare hans bouppteckning som vi får en inblick i börsvaktmästaren Johan Johanssons liv och leverne. Det är sedan också genom tidningsartiklar som vi kan bilda oss en uppfattning om personen Johan Johansson.

Familjen flyttar in på översta våningen i Börshuset. Exakt hur många rum de har till sitt förfogande vid inflyttningstillfället eller när de slutligen lämnar bostaden är svårt att fastställa. Fjorton ”lufter gardiner” och tre ”dörrgardiner” kan ge en liten vägledning. Man kan här ana att, vid bouppteckningen, två av rummen inretts för att vara salonger. Golven är täckta med mattor. I ena rummet finns en soffa med åtta stolar, i ett annat två soffor med ytterligare åtta stolar, en emmastol och en gungstol. Ljuskronor hänger i taken i båda rummen. Vi har flera serveringsbord. Två speglar pryder väggarna.

Man har gott om servis för att kunna servera stora sällskap. I förteckningen finns tolv dukar, totalt 96 servetter av olika storlek och gott om bestick av olika sort. Det ger en viss föreställning om omfattningen av Johans och familjens umgängesliv. Noteras kan en visitkortskorg i vilken man lämnade spår av sitt besök hos vederbörande, något som var vanligt vid denna tid.

Vid inflyttningstillfället bestod familjen av sju personer. Att då ha två salonger tycks något otroligt. På sin höjd kan man ha fått till sitt förfogande ett vardags- eller samlingsrum. I övrigt behövdes flera sovrum. I bouppteckningen tas bara ett sovrum upp. Här finns ett dyrbart sängskåp, en likaledes värdefull väggklocka, en kommod, en byrå och ett köksskåp.

Efter moderns bortgång var det endast Johan och Agnes samt en husjungfru som bodde i lägenheten. Pojkarna var ju utflugna runt 1880-talet. Det som finns kvar från tidigare inredningar av sovrum är en fällsäng, åtta bolstrar och gott om lakan och örngott. Agnes och husjungfrun torde haft varsitt sovrum.

Med tanke på hur väl inredd Johans våning tycks ha blivit under de följande åren för att ta emot större sällskap blir jag nyfiken att finna i vilka kretsar han kunde ha rört sig.

Redan den första posten i bouppteckningen, ”Kontanta medel”, sätter oss på ett intressant spår. Efter dödsfallet noteras ”influten begrafningshjälp från Wänskapsbröderna”. Preliminär genomgång av bouppteckningen visar inte på något behov av ekonomiskt stöd från utomstående. Enkel sökning på nätet på Wänskapsbröderna avslöjar en orden men även anledningen till ekonomiskt bistånd vid begravningen av Johan Johansson.

Wänskapsbröderna är ett ordenssällskap bildat 1827. Sällskapet har utövat välgörenhet mot nödlidande och gett sina medlemmar sjukhjälp och begravningshjälp.

I ett mail från en nuvarande ordensbroder har följande kunnat spåras i källorna:

”Johan Johansson född 6 november 1818 i Turinge, Södertälje och avled 4 juli 1897 i Stockholm.

Han ingick i Sällskapet Wänskapsbröderna 27 november 1867.

Hittar inga uppgifter om Johan i protokollen att han skulle ha gjort något särskilt.

Han erhöll grad VI 15 maj 1872, tilldelades Logens Belöningsmedalj 1877, så han innehade säkert någon tjänst i Sällskapet.”

Vi finner att orden är livaktig ännu i dag. Man ger fortfarande bidrag till begravningskostnader för sina ordensbröder, så som man gjorde till Johan Johansson år 1897.

Bedoire nämner i sitt avsnitt om Johan att han fick mottaga Patriotiska sällskapets medalj i guld. Beslutet om utmärkelsen återfinns i Patriotiska sällskapets protokoll från den 27 november 1895. En medalj står nogsamt upptagen i bouppteckningen. I en notis i Katrineholms tidning den 17 december 1895 kan vi läsa följande:

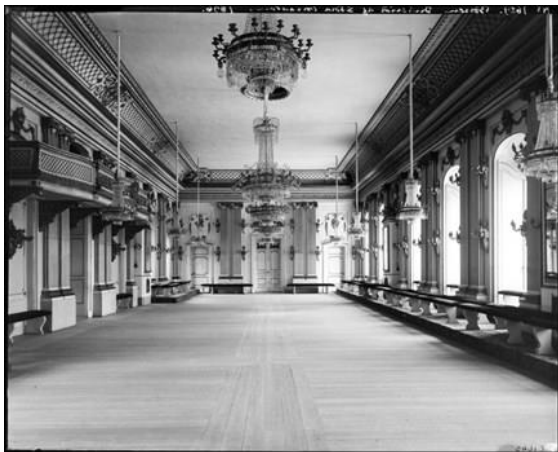
”Sörmlands-Nerikes gille hade i fredags på hotell du Nord sitt Luciamöte, som bevistades af ett stort antal medlemmar. Ordföranden öfverlemnade vid tillfället Patriotiska sällskapets mindre guldmedalj till sällskapets trotjänare, börsvaktmästare Johan Johansson, hvilken sedan 1845 varit i gilletts tjänst. Efter förhandlingarnas slut intogs supé.”

Lite närmare titt på utdelningen visar att bakom erhållandet av utmärkelsen låg en ärevärdig institution, Södermanlands och Nerikes Gilles som bildades i Stockholm 1795. Gillets ändamål är att underlätta personlig bekantskap och utgöra ett föreningsband mellan landsmän.

Avsaknaden av ledtrådar gör det svårt att följa moderns och sonens väg efter uppgiften i födelseboken. Det är först med notisen i Katrineholms tidning som vi kan binda Johan till Stockholm och ursprungligen till Klara församling. Johan hade sina rötter i Turinge i Sörmland. När man läser Gillets syften ovan är det lätt att tänka sig att man tagit sig an Johan, kanske räckt en hjälpande, beskyddande hand. Arbetet som vaktmästare som nämns i början kan gissningsvis ha initierats av Gillet. Anmärkningen ”Välkänd” torde nu kunna tydas enbart i positiv bemärkelse. Noteras ska också att båda makarna omfattades av denna anmärkning. Vi kan se att Johan under femtio år haft någon anknytning till Gillet. Källor saknas dock för att kunna bringa någon klarhet i denna fråga.

I Börshuset råder stor aktivitet under andra hälften av 1800-talet. I mitten av 1800-talet beslutas om en lag om aktiebolag

och snart fullständig näringsfrihet. I december 1862 beslöts i konseljen att en fondbörs i Stockholm skulle inrättas för auktorisering av ”obligationer, lottbrev, aktier och dylika värdepapper” med en av staden auktoriserad stadsmäklare som förrättare och under kontroll av en av staden förordnad tjänsteman. Förvaltningen av själva börshuset hamnar hädanefter under drätselnämnden, som är stadens finansansvariga organ. Börsens huvudman blir Handels- och Sjöfartsnämnden. Två ledande finansmän utsågs till ledamöter. Fondbörsen var kvar i huset till år 2000.

Interiör av Stora salen, Börshuset 1896.
Källa: Stockholms stadsmuseum, foto C 1642.

Redan i början av 1861 startade börsens medlemmar Stockholms Börsförening. Syftet var att ”införa nyttiga och tidsenliga förbättringar av nu rådande handelskutymer”. Samtidigt inreddes ett outnyttjat utrymme i nedre börshallen till en mötesplats med restaurang och café. Där erbjöds också läsning av tidningar, utländska såväl som svenska, för de besökande. Man kunde med tiden räkna runt fyrahundra medlemmar. I en liggare från Stockholms Börsförening finns Johan Johanssons namn bland medlemmarna. Det är emellertid inte hans egen hand som skrivit signaturen. Liggaren är en av de två arkivalier som finns bevarade av föreningens verksamhet. Medlemmarna hade även friheten att ta med sig besökande till börshallen. Många utländska besök kan skönjas i liggaren.

När vi nu blickar tillbaka på den väl inredda våningen kan vi tänka oss att Johan

gärna tog emot besökande och var en gästfri person. De två spelborden vittnar om att man samlades och umgicks i salongerna. Johan skapade sig ett stort kontaktnät med köpmännen och drätselnämndens medlemmar. Deltagandet i Wänskapsbrödernas orden och mottagandet av Patriotiska sällskapets lilla guldmedalj från Södermanlands och Nerikes Gille ger vittnesmål om att Johan varit en uppskattad person.

En sista blick i bouppteckningen visar att Johan lyckats skapa sig en inte oansenlig förmögenhet, 42 010,43 kronor, omräknat till dagens värde strax över 3 miljoner kronor. Det gäller aktier och obligationer som han nog fått tips om av sina bekanta bland börsmedlemmarna.

Johan Johansson går bort den 4 juli 1897. Begravningen sker den 9 juli. I *Svenska Dagbladet* lördag morgon den 10 juli kan man läsa att *En stor skara vänner och bekanta samt många börskommitterade* hade mött upp för att ta ett sista avsked av börsvaktmästaren Johan Johansson.

Den 7 juli dyker denna ganska kortfattade men talande notis upp i *Dagens Nyheter*.

Dagens Nyheter 1897-07-07.

Notisen ger en tydlig bild av Johan som person. Mycket av det som framskyntat ovan får en bekräftelse. Man kan klart utläsa att Johan haft ett stort kontaktnät inom och utom Börshuset och skaffat sig många vänner. De två salongerna på översta våningen stod öppna med stor gästfrihet för alla. Man kan tänka sig att Johans lägenhet varit en omtyckt samlingsplats.

Vi har nu kommit till vägs ände, det vill säga slutet av denna berättelse. Det är fascinerande hur mycket man kan få fram bara genom att sitta vid datorn i köket. Till

skillnad mot den första artikeln jag skrev för *an-tecknat* omkring 2008 då flera besök på arkiven, långa väntetider på att få fram arkivalier, tidskrävande sökningar och sedan beställningar av kopior krävdes, har jag för denna artikel bara behövt ett besök på Stadsarkivet och några klick på datorn för att kunna skriva färdigt berättelsen om Johan Johanssons liv och leverne. Ett frågetecken

kvarstår beträffande sambandet mellan Gillet, där Johan vid deras Luciafirande hedras som deras trotjänare under 50 år och å andra sidan anställningen 1860 som vaktmästaren i Börshuset. Anställningen bör ha ombesörjts av Drätselnämnden. Men det är en fråga som aldrig kan få ett svar. Och det får man ibland leva med.

Margareta Lagerman

Silverdals garnisonsbegravningsplats

Silverdal är en av Sollentunas två gravplatser, den andra är Sollentuna kyrka vid Rotebro. Jag har valt att begränsa denna artikel till den gamla garnisonsgravplatsen. Några celebriteter som finns begravda här är Harry Martinson, bröderna Ted och Kenneth Gärdestad och Bengt-Arne Wallin.

Begravningsplatsen invigdes den 18 oktober 1914 och ägdes av Svea livgarde i anslutning till II som låg i Sörentorp, numera del av polishögskolan. Totalt finns idag drygt 140 gravar på den militära delen. Fram till 1960 då församlingen övertog begravningsplatsen användes den främst av militär som omkom i tjänsten.

soldater begravas här. Under åren 1918–1919 dog många soldater av spanska sjukans härjningar.

De många män som begravdes här dog av spanska sjukan eller lunginflammation. Man skulle kunna tro att sjukdomen ursprungligen kom från Spanien. Men det råde censur för att inte förstöra stridsmoralen under första världskriget. Sjukdomen fanns i Frankrike, Storbritannien, och Tyskland innan den nådde Spanien. Virusets drabbade befolkningen tidigt i länder som deltog i första världskriget. I Spanien, Italien, Skottland, Grekland, Egypten och Balkan spreds viruset senare.

Foto: Mattias Ek, Stockholms läns museum

Kapellet uppfördes efter ritningar av arkitekt Erik Josephson. Korutbyggnaden mot norr tillkom år 1962. På 1980-talet var kapellet försummat med mögel på innerväggarna. Senare rustade man dock upp kapellet och det är nu väl värt ett besök. Strax öster om kapellet ligger ett hundratal män från II begravna. Alla gravar har en liten liggande sten. På den tiden fick endast

Foto: Svenska kyrkan

Sedan Svenska kyrkan övertog Silverdals gravplats har man byggt ytterligare ett kapell med en damm vid ingången där det finns en fantastisk fin staty föreställande ett skepp (symbolen för hemkomst från en orolig seglats), klockstapel, krematorium och personalbyggnad. Strax utanför muren ligger Silverdalssalen och en blomsterbutik.

Anna-Karin Lenander

Det lyckliga misstaget

Vår intresserade medlem Margareta Lagerman fann denna värmande notis i Jönköpings Allehanda från den 11 augusti 1798 när hon botaniserade bland Kungliga bibliotekets digitaliserade dagstidningar.

En gammal Prästman i Cumberland, hwars Lott det war, at med ringa inkomst sköta Tiensten för en Rik och Wällustig Pastor, måste med Hustru och Barn draga sig fram i mycken fattigdom. Emedlertid hade han, genom sin exemplariska wandel förwärfwadt sig aktning af alla i orten; och då, i Augustii månad 1791, Kyrkoherden i Församlingen blef död, råde hans wänner honom at söka denne Lägenhet, hwars bortgifwande ankom på Biskopen i London. Han hade ej haft tillfälle at göra sig känd af denne Prelat, och ägde ej hopp om någon gällande recommendation hos honom. En resa til London, hwilken nödwändigt skulle försätta honom i skuld, syntes således wara et företagande utan nytta och ändamål: Dock lätt han änteligen öfwertala sig dertil. Då han kommit til London, frågade han genast efter hwar Biskopen bodde, men förstod så oriktigt den anwisning han fick, at han i stället för at gå til Biskopen klappade på porten til Hertigens af Norfolk palais. Han gaf hos Portwaktaren tilkänna sin önskan at få tala wid Hans Nåd. (En titel som i England

gifwes både Biskopar och Hertigar.) Betjenterne wisade i början sura miner och sade at Hertigen ej hade tillfälle at emottaga hans besök: men på hans enträgna begäran, war äntligen en av dem så artig at han lofwade anmäla honom. Hertigen, som war en from man, lät honom straxt komma in. Han framförde nu sitt ärende med alla de bewekande skäl som han förmodade woro talande för hans ansökning om befordran til den i frågan warande ledigheten. Hwem tror ni jag är, frågade hertigen? - Jag menar jag har den äran at tala med Biskopen i London, swarade Prästen. Hertigen underrättade honom då om hans misstag, och den stackars Prästen skyndade sig i häpenheten til dörren, under det han på det ödmjukaste bad om förlåtelse. Wänta min wän, sade Hertigen; så snöpeligt böra wi ej skiljas åt; Wi skole först dricka et glas tilsamman, och sedan wil jag wisa Er wägen til Biskopen. Det skedde och följden däraf war den, at Prästen dagen derpå, igenom Hertigens förord, erhöill den åstundade Lägenheten, hwilken gaf en årlig inkomst af 800 pund Sterling.

Årets släktforskardagar i Östersund

Under helgen 25–27 augusti gick släktforskardagarna 2023 av stapeln i Östersund. Det hela skedde i Östersunds Folkets hus där omkring 1800 deltagare besökte evenemanget. En ganska bra siffra med tanke på att Östersund innebar en lite längre resväg för många.

Under de två dagarna bjöds på många intressanta föredrag med en mycket stor spännvidd, alltifrån kända föreläsare som DNA-släktforskaren Peter Sjölund och 1700-talskännaren Christopher O'Regan till lokala forskare som t.ex. Svenbjörn Kilander, professor emeritus i historia. Han gav ett lite annorlunda perspektiv på hur livet i några jämtländska socknar förändrats: skogsmarken som tidigare bara an-

vänts som betesmark får plötsligt ett värde som träråvara och en nybyggd järnväg som för med sig många besökare söderifrån som söker den rena jämtländska luften.

Som vanligt fanns också en utställning med ett drygt 30-tal utställare där man hittade de stora aktörerna som Arkiv Digital, Ancestry med flera men också många lokala aktörer och föreningar från hela landet. Det mest uppseendeväckande var kanske att MyHeritage saknades som utställare, men det lär ha berott på ett administrativt misstag.

Vi får tacka föreningen Jämtlands Lokalhistoriker och Släktforskare för ett mycket trevligt arrangemang.

Kjell Hassel

Studiebesök på Riddarhuset

Riddarhuset. Bildkälla: Wikipedia

En solig tisdagseftermiddag i maj stod vi, ett tjugotal medlemmar från Sollentuna släktforskarförening, utanför Riddarhuset och småpratade medan vi ivrigt väntade på att vår ciceron Magnus Bäckmark skulle öppna dörren och låta oss komma in. Under tiden kunde man fundera på vad devisen *Arte et Marte* betyder.

Väl innanför dörren möts besökaren av en storslagen hall varifrån dubbla trappor leder vidare till de övre våningarna. När huset var helt nytt och de första adelsmännen trädde in i hallen fick trapporna dem att häpna. Ingen hade sett något liknande i Sverige. De var så pass breda, berättar Bäckmark, att fyra grevar skulle kunna gå tillsammans och inte behöva bli oense om vem som skulle gå först.

Trapporna leder oss vidare till den stora Riddarhussalen, vars väggar från golv till tak är tapetserade med de introducerade adelsätternas vapensköldar. Salen har dessutom en magnifik takmålning utförd av David Klöcker Ehrenstrahl. Konstverket heter *Dygdernas rådslag* och är gigantiskt stort.

Riddarhussalen. Bildkälla: Wikipedia.

Magnus Bäckmark visade oss tillrätta på de tvärställda bänkarna längst fram i salen. De

var reserverade för de grevliga och friherrliga ätterna medan den obetitlade adeln hade sina platser längre bak. Det var skillnad på adel och adel. Och vår guide gav flera exempel på hur ätter med låga nummer markerade revir mot de med högre nummer. Men också hur man inom en ätt kunde argumentera om vem som var dess rätte företrädare i salen.

Vi lärde oss vidare att varje adelsfamilj normalt skulle representeras av dess äldste manlige företrädare. Och alla familjer som hade sin vapensköld på väggen ägde en röst. På den punkten rådde jämställdhet: en ätt en röst. I ståndsriksdagen hade sedan adeln som grupp en gemensam röst, liksom borgarna hade en, prästerna en och bönderna en. De ord som vägde tyngst kom från de som fick sitta på de tvärställda bänkarna, så där har många beslut fattats som påverkat Sveriges utveckling.

Riddarhuset företräddes utåt av lantmarskalken och han var, förtäljer oss vår ciceron, den främste i riket efter kungen, precis som dagens talman. Uppdraget som lantmarskalk var inte förbehållet någon särskild ätt utan varierade från riksdag till riksdag.

När vi fått svar på alla våra frågor blev det tid för rundvandring i salen och besök i shopen. Själv sökte jag upp vapensköld nr 9, Ulfsparre av Broxvik. Siffran nio anger att det var en av rikets förnämsta ätter. Ulfsparrarna ägde under 1600-talet – efter förläningar, byten och köp – omkring hälften av bondgårdarna i ”min” socken, Jonsberg på Vikbolandet. Men aldrig vårt hemman.

Det var svårare att hitta sköld 692, Sölfverlood. Inte bara svårt, utan omöjligt. Magnus Bäckmark sökte i registret och fann att familjen aldrig hade lämnat in sin vapensköld till Riddarhuset. Det är min hustru som har anknytning till Sölfverlood och lustigt nog tillhörde de även Magnus Bäckmarks släkträd. Ibland är världen bra liten.

Lars Nilsson